

LA CIUTAT LLUNYANA

d'Evelyn Arévalo

*Qui pogués oblidar la ciutat que s'enfonsa!
Més llunyana, més lliure, una altra n'hi ha, potser,
que ens envia, per sobre d'aquest temps presoner....*

Màrius Torres

LA CIUTAT LLUNYANA

20 de desembre de 1938: Barcelona està assetjada per les tropes franquistes. Els bombardejos li han girat la cara als carrers de la ciutat, però la Rosalita Lulú, cupletista del Paral·lel en hores baixes, i en Constantí Canals, el seu pianista, es disposen a començar a assajar un nou espectacle al teatret que, des de ja fa 15 anys, posseeix i dirigeix la Rosalita. Volen fer una cosa diferent, un espectacle que, d'alguna manera i a través dels cuplets, parli d'ells i de la realitat que els envolta. En Constantí creu que no és el moment adequat per implicar-se en una empresa d'aquestes dimensions però la Rosalita, en canvi, creu que és, justament, el millor moment per fer-ho i vol incloure al repertori cançons descaradament irreverents i en català. Els assaigs es succeiran entre els cuplets, les bombes, els records d'uns temps passats, els dubtes del present, la incertesa d'un futur que ja es dibuixa massa negre i unes trucades telefòniques misterioses. Acompanyarem a la Rosalita, a en Constantí i al seu teatret del Paral·lel fins al 24 de gener de 1939; dia de l'últim bombardeig franquista i de la caiguda definitiva de Barcelona.

ROSALITA LULÚ: Extravertida, descarada, irreverent i amb intel·ligència de guineu. Però, també, moral, compromesa i amb consciència. Cupletista des de la seva primera joventut. Va arribar a tenir certa rellevància, sense convertir-se mai en una estrella del Paral·lel. Es va casar amb un burgès i, durant un temps, va exercir de senyora Barcelonina. Però, en cansar-se i gràcies als diners del seu marit, va obrir el teatre que, encara ara, amb cinquanta anys i gairebé arruïnada, gestiona i dirigeix; produint i actuant en els seus propis espectacles al costat d'un pianista; el seu amic incondicional, en Constantí Canals.

CONSTANTÍ CANALS: Pianista i compositor ocasional. Amb la Rosalita es coneixen des de ben jovenets, quan ella va arribar a l'estudi del seu pare, pianista i descobridor de talents del Paral·lel, per preparar-se com a cupletista. D'alguna manera, ha passat tota la seva vida al costat de la Rosalita, treballant, gairebé exclusivament, per a ella. En Constantí és tímid, silenciós i covard però, també, intel·ligent, sensible i lúcid. A la Rosalita l'uneix l'amistat, el respecte i un amor discret i lleial.

QUADRE 1

20 de desembre de 1938

Una sala d'assaig amb un piano. Aspecte de sala d'estar: un sofà, una butaca, mocadors vistosos que cobreixen uns mobles una mica atrotinats. Ambient decadent i bohemí.

Al fons, hi ha un tul que fa de paret. A través del tul veiem un moble petit amb un telèfon; lleugerament il·luminat.

Hi ha en CONSTANTÍ CANALS al piano. Prova coses, practica... Espera. Potser està cantant al piano cuplets humorístics d'en Santpere.

Després arriba la ROSALITA LULÚ, amb l'abric, la bufanda, el barret i una bossa gran que deixa a terra... Es treu l'abric, el barret i la bufanda i ho deixa tot sobre el sofà.

ROSALITA: Bon dia, estimat!

CONSTANTÍ: Bona tarda.

ROSALITA. Quina hora és?

CONSTANTÍ: Les 12.

ROSALITA. Bon dia, llavors.

En Constantí segueix fent provatures. La Rosalita se li apropa i li fa un petó al front, després seu al sofà.

ROSALITA: Què toques?

CONSTANTÍ: Practico.

ROSALITA: M'encanten els primers dies d'assaig!

En Constantí comença a tocar la melodia de Els tres temps de Sant Anton, per començar l'assaig.

ROSALITA: No, no, no!

En Constantí deixa de tocar.

ROSALITA: No estàs cansat dels cuplets de sempre? Només variem l'ordre de les cançons o els vestits... i jo no he pogut comprar-me'n cap de nou des de l'última actuació.

Pausa. La Rosalita espera alguna reacció d'en Constantí, però en Constantí no reacciona.

ROSALITA: He pensat que podríem fer alguna cosa... no sé, una mica més com abans, però nova, alhora. M'entens?

CONSTANTÍ: No

ROSALITA: Una mica menys decent. Estic una mica cansada de picar l'ullet i fer el "tu ja m'entens". Ara, totes semblen unes bones nenes una mica putes. Unes mongetes calentes, vaja. A mi m'agradava més quan totes érem unes gamberres descarades sense pèls a la llengua. Jo sóc més de mirar directament els ulls dels homes mentre canto *El Tiesto*, no de biaix i amb les parpelles mig cluques.

CONSTANTÍ: Vols que cantem *El Tiesto*?

ROSALITA: Vull que fem coses noves.

La Rosalita agafa la bossa amb què ha arribat, la posa damunt la butaca i l'obre. De dins treu un munt de partitures i papers amb coses escrites a mà.

ROSALITA: Mira.

La Rosalita les hi porta al piano. En Constantí se les mira.

ROSALITA: Això ja ho coneixes, són les partitures dels cuplets de sempre; els que canta la Meller, la Serós, l'Alonso... Tothom coneix la música. Però la cosa està en la lletra! Té, llegeix:

En Constantí comença a llegir i, per la seva expressió, veiem que està una mica sorprès. La Rosalitariu i s'entusiasma.

ROSALITA: No et sembla una idea genial? Les cançons de sempre però amb una lletra més actual.

CONSTANTÍ: Això qui ho ha escrit?

ROSALITA: Jo

CONSTANTÍ: Ja...

En Constantí intenta entendre quina lletra va amb qui partitura. La Rosalita se li apropa i els hi ordena. En Constantí comença a mirar-s'ho i troba que:

CONSTANTÍ: Aquesta frase no entra dins el compàs. I aquests dos versos no rimen.

ROSALITA: (*una mica molesta*) Encara s'han de llimar una mica. És un borrador. A més, és un projecte dels dos, tu t'encarregaràs de corregir-ho.

CONSTANTÍ: Però, potser, és una mica... explícit.

ROSALITA: Sí

CONSTANTÍ: I el misteri?

ROSALITA: A l'església

CONSTANTÍ: No ho veig clar.

En Constantí segueix llegint les lletres i, tot i la preocupació, se li escapa el riure.

ROSALITA: Veus? És que són boníssimes! Serà un èxit!

CONSTANTÍ: Totes són en català?

ROSALITA: Sí. En castellà no em sortien.

Petit silenci

ROSALITA: No et sembla bé? No veig quin mal hi pugui haver.

CONSTANTÍ: T'has tornat reivindicativa?

ROSALITA: Jo l'únic que vull reivindicar és que les catalanes som més putes que Ramonetes. Estic farta de les cançons de pubilles burgesetes gracioses. A Barcelona la majoria som obrers i obreres. I minyones. I putes! Som descarats.

CONSTANTÍ: Però els hi vols canviar la lletra a totes?

ROSALITA: No, home a totes no. També farem algunes de les de sempre, no m'he fet avantguardista del tot. Hem de pensar en la caixa. Fem venir al públic pensant-se que sentiran els cupletets de sempre i després els sorprenem amb el repertori nou.

CONSTANTÍ: Sí, perquè hem de pensar en què... No sé, que no sabem com acabarà la cosa i que potser... Ara sembla que va bé, ara que no... bé, bé, no va

res, però vas sentint el que diuen... I jo crec que... Jo voldria que això, no sé, que fos alguna cosa... la gent està acostumada a...

La Rosalita ha anat a la carpeta on en Constantí té les partitures i, mentre ell va dient sense acabar de dir res, ella remena per triar-ne una.

ROSALITA: Ens farem d'or! La gent farà cua a la porta!

CONSTANTÍ: Ja, però...

ROSALITA: Aquesta!

La Rosalita li posa la partitura al davant. Tots dos riuen i en Constantí comença a tocar "Puja aquí dalt (del musical OUI-OUI)" i la Rosalita la canta. La cançó se la dediquen l'un a l'altre, rient, divertint-se...

Quan acaben, tots dos esclafeixen a riure.

ROSALITA: Quants anys fa que ens coneixem? No!, no m'ho diguis, que sé que són molts!

En Constantí comença a tocar, suau, al llarg del que ara dirà de la Rosalita. Es va aturant, potser, o espaiant. Com si fos un diàleg. Potser en un moment s'atura i no continua.

Ja, de ben petita, em passava el dia cantant. Sí, ja ho sé que totes diem el mateix. Però, en el meu cas, és la pura veritat. Els veïns de baix tenien una ràdio que sempre estava encesa. Jo anava a fer tot el que hagués de fer al costat de la finestra de la galeria, que és des d'on se sentia la música: a pelar patates, a planxar, a plegar a la roba, a cosir... La meva mare era cosidora i jo, de tant en tant, l'ajudava a posar botons i a altres coses senzilles, perquè no hi havia manera que aprenguéssim l'art de l'agulla. Sempre es queixava a les clientes. "No sap fer res, només canta: es deu pensar que algú l'escolta! A mi, em té el cap

com un timbal!”. Un dia, una veïna li va dir que em portés a Nou de la Rambla. “Allà on hi ha els estudis dels músics, a Conde del asalto.” La meva mare va dir allò de “calla, calla, calla!” La veïna va dir-li que eren ells qui triaven a les noies que es convertirien en cantants. La meva mare va dir que ja sabia què és el que feien i el que no feien i que no, que no m’hi portaria. Però jo em vaig estar dies i dies darrere la mare burxant-la i insistint que m’hi portés. Al final la vaig convèncer. La meva mare sabia de què anava tot allò perquè no era beneïta. Però es feia la beneïta, moltes vegades. Vull dir que, sabent el que hi passava i de què anava la cosa, després, davant meu, va fer veure que no estava assabentada de res. Mai no he conegut a ningú altre amb aquella gran capacitat de simular candidesa i innocència com la que tenia la meva mare. Ella, que era mare soltera! Hagués estat una gran cupletista. I així va ser com vam anar a parar a l’estudi del teu pare. Jo estava molt nerviosa. Volia semblar gran i em vaig pintar els llavis, però la mare me’ls va despintar amb la màniga de la seva camisa i el carmí em va quedar estès al voltant dels llavis; molt més obscè que els llavis pintats, per una altra banda. Ens vam posar a discutir i vas aparèixer tu. Tenies la meva edat, però semblaves molt més petit. Tu eres un nen que encara podia ser nen i jo la nena que ja ha de convertir-se en dona. És cert que semblaves més petit, però jo sabia que tenies la meva edat, perquè aquestes coses es noten. “Ja podeu passar, diu el meu pare”, vas dir, sense deixar de mirar a terra. Eres molt tímid. I jo també, encara que no ho volgués. El teu pare va ser el meu mestre, el meu descobridor... o alguna cosa per l’estil, no sé... I tu has estat com el meu germà.

Petit Silenci. La Rosalita agafa la partitura de “La pulga” i la col·loca al faristol del piano. Després, agafa una de les lletres que ella ha escrit i l’hi ensenya:

ROSALITA: Comencem per aquesta?

En Constantí la mira i, després, comença a repassar la partitura al piano.

Mentre sentim com en Constantí comença a construir la melodia, hi ha un fosc lent.

QUADRE 2

23 de desembre de 1938

En Constantí està tocant "La pulga". Ara el toca a la perfecció. Primer, comencem a sentir la música i, després, s'encenen els llums. El sentim tocar sol per un moment.

ROSALITA (off): Preparada! Tu estàs preparat?

CONSTANTÍ: Sí

Entra la Rosalita mig disfressada. Embolicada en diferents fulards, per exemple. En Constantí para de tocar.

CONSTANTÍ: Així ho vols fer?

ROSALITA: Així entraria a l'escenari. Sí. No t'agrada?

En Constantí fa un gest de desconcert. No sap què dir.

ROSALITA: Porto un vestit, a sota. També he pensat que potser podria quedar-me en roba interior. No una cosa molt exagerada, però ensenyant una mica... Una mica més del compte, però sense passar-se. Ja no sóc una joveneta, però estic bastant bé. Tinc una bona pell, jo. A casa meva, la pell és de categoria. La Meller, per exemple, de joveneta tenia aquella pell fina i blanca, com de porcellana, que enlluernava a tothom. Però una pell així, aguanta fins als 25 però, en començar a fer anys, s'arruga com el paper de fumar. L'has vist, ara?

CONSTANTÍ: No, perquè viu a París.

ROSALITA: Sí, ja ho sé que viu a París, però ja fa temps que sembla un paper arrugat. I jo no sóc com les altres, eh? Que jo amb la Meller mai he tingut cap conflicte ni hem protagonitzat cap esceneta històrica. A mi em respecta. I jo a ella. Vam començar juntes i ens vam fer molta companyia l'una a l'altra i això no

s'oblida. Després, això sí, cada una va seguir el seu camí. A ella ara li agrada anar d'actriu beata i dir que no va practicar la sicalipsis?, doncs, mira, a mi em sembla molt bé, cada una fa el que vol amb la seva vida. Però tothom sap de quines aigües ve. I no creguis que l'hi posen gaire fàcil les actrius "serioses". Que ja em diràs quina serietat és aquesta de posar-se la mà al front i sospirar mentre diuen un text après. Nosaltres improvisem i tot és molt més viu i veritable. Jo he vist, fins i tot, a gent plorar d'emoció en actuacions meves. La Meller els hi dona mil voltes a totes juntes i elles ho saben. I que consti que jo no tinc res en contra ni de la Jordi ni de la Xirgü... però totes volen fer cinema i, en canvi, és la Meller qui en fa i, això, els hi fa bullir la sang. És cert, per una altra banda, que n'hi ha moltes que estan enfades amb la Raquel perquè s'ha apropiat cançons que no havien estat escrites per a ella i consideren que els hi ha robat. Això és una mica veritat però, mira, et diré una cosa: la Meller encisa molt des de dalt l'escenari però, després, els homes no s'enamoren d'ella i això és molt dur per a una dona. Així que, per mi, es pot cruspir totes les cançons de les altres. Com si a totes ens hagués estat brindada l'oportunitat d'anar a París o a Amèrica! La Serós; la Mierdecita Serás, com li diu la Meller. Li té una mania!

La Rosalita riu amb picardia

ROSALITA: La Serós és un tap de bassa i ara, que ha engreixat una mica, és més fàcil saltar-la que fer-li la volta. I l'Alonso, ja no existeix. Es va casar i, l'endemà, ja estava fent de senyora. Jo conservo la figura, la pell, la veu, les ganes, la simpatia i, el que és més important, tinc un teatre.

CONSTANTÍ: La cantem?

ROSALITA: Sí

En Constantí comença a tocar "La Pulga" i la Rosalita canta amb la lletra nova escrita per ella.

Acaben de cantar el cuplet i sona el telèfon que hi ha darrere la paret/tul. La Rosalita hi va i contesta:

ROSALITA: Sí?

L'energia de la Rosalita canvia. Es posa tensa i seriosa:

ROSALITA: Un moment.

Torna a la sala d'assaig.

ROSALITA: Constantí, et sembla bé si acabem per avui? No em trobo gaire bé i haig d'atendre quatre coses del teatre.

En Constantí queda una mica estranyat.

CONSTANTÍ: Sí, és clar.

Es posa l'abric i el barret.

CONSTANTÍ: Fins demà.

ROSALITA: Fins demà.

En Constantí surt. La Rosalita torna al telèfon.

ROSALITA: Qué quieres?

Fosc

QUADRE 3

31 de desembre de 1938

Llum. La Rosalita i en Constantí ja estan tocant i cantant el final de “Al rompeolas”.

Acaben de tocar-la i en Constantí s’aixeca del piano i comença a deambular pensarós i una mica nerviós.

ROSALITA: Constantí, pots parar quiet una estona? No sé quantes vegades t’has aixecat i t’has posat a caminar al llarg de tota la tarda! Has quedat amb algú per celebrar el Cap d’any?

CONSTANTÍ: Què? No! No he quedat amb ningú.

ROSALITA: Jo tampoc. El celebrem junts?

CONSTANTÍ: D’acord.

ROSALITA: No tinc raïm. Però tinc dues ampolles de xampany. Va, deixa de deambular i ajuda’m a triar un altre cuplet.

CONSTANTÍ: Em sembla que hauríem de canviar el repertori. No sé, és que potser s’ho prenen com una provocació. I la gent, si no coneix les lletres aquestes que has escrit...

ROSALITA: Coneixen la música.

CONSTANTÍ: El públic està acostumat a sentir cantar aquest tipus de cançons en castellà i si ho fem així sembla que ens burlem. Si de cas, fem-ne una i ja està.

ROSALITA: No. A mi m’agraden totes.

CONSTANTÍ: No es tracta que a tu t’agradin o no t’agradin!

ROSALITA: De què es tracta, llavors. Jo hi crec, en aquest espectacle. El que importa és fer venir a la gent i guanyar diners.

CONSTANTÍ: Els teatres estan buits.

ROSALITA: Perquè la gent ja està farta de veure les mateixes coses de sempre!

CONSTANTÍ: No serà la guerra?

ROSALITA: Escolta, els teatres no estan buits i la guerra ja fa molt que va començar, a més, està a punt d'acabar-se! Tu creus que aquest nan acompanyat d'aquell borni sense cama aconseguiran el que es proposen?

CONSTANTÍ: Què t'ha agafat amb la gent baixeta? L'altre dia, la Serós, i avui, en Franco. Tu tampoc és que siguis gaire alta.

ROSALITA: Ni tu tampoc. Escolta, Constantí, no fem mal a ningú. Tot, en aquesta vida, és acostumar-se i la gent s'hi acostumarà. És resistint que s'acaba convencent. En Primo de Rivera va marxar pel seu propi peu de bracet de l'inútil del rei, per què? Perquè molts van insistir i insistir. I això tornarà a passar. I quan torni a passar, hem d'estar preparats.

CONSTANTÍ: Des de llavors, no és que les coses hagin anat com una seda...

ROSALITA: Perquè vam cedir! Que si una confederació de pobles, que si els pobles sobirans... ens vam empassar les seves promeses i, patam! Jo no tinc ni idea de política i les coses han anat més de pressa que un pet però, et diré una cosa: jo no vull tornar a parlar el català només dins de casa meva. La mare, quan anàvem pel carrer, sempre em parlava en castellà. "Perquè sona millor", em deia. Però era per por.

Riu. Petita pausa

ROSALITA: Quan es posava a parlar el castellà, apujava el volum de la veu; semblava que parlés amb un micròfon. Semblàvem dues idiotes amb una patata a la boca: “Rosa, mira que gozo hace ese vestido. Se te verá bellísima en la revetla!”. Després, a casa, rèiem una bona estona de les seves invencions, de les frases impossibles que ma mare era capaç de construir en castellà. Jo apuntava tot el que havia dit al llarg del dia en una llibreta... On deu haver anat a parar aquesta llibreta?

CONSTANTÍ: No ho dic només pel català. Saps que estan una altra vegada amb el puritanisme i l'església està molt pesada...

La Rosalita agafa una partitura del terra.

ROSALITA: Doncs cantem aquesta. És en castellà.

En Constantí va cap a on està ella i li agafa.

CONSTANTÍ: Aquesta?

ROSALITA: No en volies una en castellà?.

En Constantí va al piano i comença a tocar la melodia del cuplet “Las castañas”. La Rosalita s'aixeca i la canta.

Acaba la cançó.

ROSALITA: Quina hora és?

CONSTANTÍ: Deuen ser les vuit.

ROSALITA: Creus que és massa d'hora per començar amb el Cap d'Any? Vaig a buscar una ampolla de xampany.

Fosc mentre la Rosalita inicia el mutis.

QUADRE 4

4 de gener de 1939

La Rosalita està darrere la paret/tul parlant per telèfon.

ROSALITA: No, aún no he decidido nada. (...) El otro día me dijiste que no hacía falta. (...) Ya se que las cosas están empeorando. Entiendo que las cuatro bombas de Año Nuevo no eran para levantar los ánimos, verdad? (...) En el teatro. Pensaba que se nos iba a caer el techo encima. (...) Con Constantí. (...) No, es mi pianista. Estamos con un espectáculo nuevo.(...) No creo que te guste (...) Mira, yo esto no lo acabo de ver nada claro. (...) Sí, ya se que las cosas no son sencillas, pero esto me parece demasiado complicado (...) I cómo se que cumplirás tu promesa? (...) Y tu, confías en mi? (...) A mi me llegan otras cosas. (...) Sí, ya se que todos tenemos que poner de nuestra parte, pero esto que me estás pidiendo... (...) 15 años. (...) Tengo que rumiarlo un poco más. (...) Pensarlo. (...) Yo también llevo esperando mucho tiempo!

Entra en Constantí, s'asseu al piano i comença a tocar "Blue Lady".

ROSALITA: Oye, tengo que colgar. (...) Sí, mañana hablamos. Adiós.

La Rosalita entra a la sala d'assaig imposant-se l'ànim, l'alegria i la naturalitat que la caracteritzen.

ROSALITA: Per quina vols que comencem avui?

En Constantí revisa les partitures per triar-ne una

ROSALITA: Recordes quan vaig obrir el teatre? Ja fa 15 anys! "Estàs boja!", em deia tothom. "Fes com l'Alonso i oblida't del maleït Paral·lel". Però ja feia uns quants anys que passava per senyora i estava més avorrida que un ase. I això que jo vaig tenir molta sort, amb l'Artur. A ell li era ben igual el que digués la gent i jo, ja ho saps, podia anar fent la meva. La seva mare va morir en el part i a ell l'havien criat les minyones. Potser això va tenir a veure en què ell fos com

era. Però no tots són com ell. Quan un senyor es casa amb un tiple, la vol reformar de dalt a baix i fer-la passar per la més burgesa de les burgeses. Ja saps allò de senyora al carrer... Eh, i la veritat és que moltes es moren de ganes de remenar el cul pel Liceu fent-se les desmenjades. No et diré que no haguessin estat divertides. M'encantava exhibir l'escot i esclafir a riure sorollosament per fotre'ls. Amb l'Artur ho vam passar molt bé. Érem més un bon equip que un parell d'enamorats. Ens vam estimar molt, això sí. Ens respectàvem i, sobretot, ens enteníem. Un dia vaig dir-li que volia tornar a cantar, que prepararia un repertori i sortiria a buscar un teatre a on em volguessin. Jo li ho vaig dir fent broma, però ell va dir-me que si no seria millor obrir el meu propi teatre. I ara ja fa 15 anys que el vaig obrir. I 5 que ell va morir. I tota la meua vida i els seus diners engolits per aquestes parets.

Petit silenci

ROSALITA: Escolta, saps quina cançó vull cantar, ara?

Agafa una de les partitures del caramull i l'hi posa al faristol del piano.

ROSALITA: Aquesta li encantava a l'Artur. Deia que jo era qui, de totes les que la cantàvem, millor l'entenia.

Toquen i canten "Tango de la cocaína".

Acaben la cançó. Fosc.

QUADRE 5

6 de gener de 1939

La Rosalita i en Constantí tocant i cantant el final de “Els pingüets m’arremanguinyo”.

Acaben la cançó i, immediatament, la Rosalita:

ROSALITA: No funcionarà. Qui creus que ha de venir a veure’ns a tu i a mi cantant guarrades?

CONSTANTÍ: No només cantem *guarrades*. Hi ha un rerefons...

La Rosalita esclafeix a riure àcidament.

ROSALITA: Creus que vindran pel missatge que transmetem?

CONSTANTÍ: Sí

ROSALITA: Però quin missatge?

CONSTANTÍ: Tot això que sempre dius.

ROSALITA: La gent vol riure!

CONSTANTÍ: Amb això riuran.

ROSALITA: Creus que a la gent li queden moltes ganes de riure?

CONSTANTÍ: Però si acabes de dir...

ROSALITA: Ja sé el que he dit!

Silenci

ROSALITA: Haig de pensar en els diners.

CONSTANTÍ: Això ens pot donar diners.

ROSALITA: Una flor no fa estiu.

CONSTANTÍ: Què vols dir?

ROSALITA: Que no hauríem de fer enfadar a ningú. La gent té por... No vindran a veure una frivolitat feta així!

CONSTANTÍ: Però si és això, el que volen. Per què creus que encara vénen al Paral·lel? I segueixo sense entendre què vols dir amb què una flor no fa estiu.

ROSALITA: Que amb quatre cançons no arreglarem res. Les quatre cançons són la flor i l'estiu... doncs l'estiu, és l'estiu... Ara ja ho entens?

En Constantí fa per dir alguna cosa, però la Rosalita el talla:

ROSALITA: I ara no em vinguis amb el "tu vas dir" i tota la pesca, que ja sé què vaig dir. I ho segueixo dient però... Tu mai no has passat gana!

CONSTANTÍ: No em sobren els diners.

ROSALITA: Suposo que encara deus tenir algunes cases per vendre.

CONSTANTÍ: Darrerament no hi ha gaires compradors.

ROSALITA: Ja.

CONSTANTÍ: Tu podries vendre les cases del teu home.

ROSALITA: Les cases del meu home fa temps que aguanten aquestes parets, estimat. Ja em coneixes; ben aviat vaig aprendre a vendre'm una part per aconseguir-ne una altra. La força del costum.

Petit silenci

ROSALITA: Això tampoc ho has entès?

CONSTANTÍ: Ho he entès perfectament

ROSALITA: El problema de fer-me gran és que ja no és tan fàcil ser la meva pròpia moneda de canvi.

CONSTANTÍ: Així què, canviem el repertori?

ROSALITA: No.

En Constantí es posa a tocar la melodia de "Esclaca fiel" amb entusiasme i la Rosalita canta una de les seves lletres, que fa mofa sobre la travessia d'en Franco i en Millán Astray per l'Àfrica. "El flux i el borni coix", es diu

L'acaben i fosc.

QUADRE 6

23 de gener de 1939

Silenci.

La Rosalita, asseguda al sofà de la sala. Pensativa, amb una copa de ginebra entre les mans. Observa l'espai. El seu teatre. El seu conflicte intern és visible, però contingut. S'acaba la copa, s'aixeca i la deixa damunt el piano. Torna al sofà i col·loca bé els fulards que el cobreixen i els coixins. Torna al piano, agafa la copa per escurar-la, se l'apropa a la boca i, al comprovar que no en queda més, la torna a deixar sobre el piano. Creua l'espai, entra darrere la paret/tul, despenja el telèfon, marca un número, es posa l'auricular a l'orella i espera. Algú contesta:

ROSALITA: Buenas tardes, señorita, podría hablar con el señor Ridruejo? (...)
De parte de la señora Rosalita. (...) Espero.

Silenci

ROSALITA: (...) Hola. (...) Sí, porque es quien soy, la señora Rosalita. (...) No creo que tu secretaria sepa pronunciar mi apellido. (...) Lulú es el artístico. (...) No, porque tu tampoco sabrás pronunciarlo. (...) No, no sabrás. (...) Qué tontería te ha cogido ahora con que te diga mi apellido? No te lo voy a decir y punto. (...) Porque no me da la gana. (...) Sí, estoy de mal humor. Lo que me extraña es que no lo estés tu. (...) Vamos al grano? (...) No estoy para muchas cortesías, Dionisio, los dos sabemos para qué te he llamado. (...) Lo mejor para todos, sí, claro... Mejor deja la propaganda para tus mítines porque a mi no me excita demasiado la lírica católico-fascista, yo soy más del libre albedrío y del que cada uno folle con quien le de la gana... (...) Oye, déjalo, en serio, no tienes que convencerme, te lo voy a decir, igualmente. (...) Los lunes y los jueves lo puedes encontrar a las cuatro en la Plaça del Sortidor. Le deja allí un coche. (...) Sí, la de Blasco de Garay, pero es que aquí siempre la hemos llamado así. (...) No, no te diré adonde va, solo que a esa hora le dejan allí. (...) Porque no quiero. (...) No sé qué interés podéis tener en un directorucho de teatro. (...) Ah, sí,

claro, ese proyecto cultural vuestro... (...) El proyecto? No, no me interesa mucho, la verdad. (...) No, no se ha ido aún. (...) No es muy buen director de teatro, eso lo sabes, no?. (...) No, yo no me voy a ir a Francia. (...) Porque no hablo francés. (...) Qué? (...) Siempre dices lo mismo, pero a mi no me parece que sea para mejor. (...) Porque yo ya estaba bien. (...) No, ahora no, pero recuerda que la guerra la empezasteis vosotros. (...) Bueno, vale, de acuerdo. Ya te he dicho lo que querías, no? (...) Y cómo sé que lo cumplirás? (...) Y podré hacer lo que quiera? (...) Ah, claro, depende. (...) Qué bonito! Un detalle, por tu parte. Y para qué has impreso unas papeletas en catalán? (...) Para qué? (...) Fraternidad, claro...

Se sent la porta. És en Constantí que ha arribat a l'assaig.

CONSTANTÍ *(off)*: Rosalita!

ROSALITA: I ara quin entusiasme li ha agafat a aquest?! Dionisio, tengo que colgar. (...) Oye, no tendríamos que firmar un papel o algo, para que yo me quede más tranquila... (...) Sí, eso, un documento. (...) Bueno, vale, vale, luego me lo cuentas. Hasta luego.

La Rosalita penja el telèfon i torna a la sala d'assaig. En Constantí és a la sala. Està més entusiasmada, nerviós i extravertit que mai. Ja s'ha tret l'abric i el barret i té uns papers a les mans. La Rosalita entra a la sala d'assaig més taciturna que mai.

ROSALITA: Constantí, què tens?

CONSTANTÍ: He... t'he... T'he escrit una cançó.

ROSALITA: Un cuplet nou, ara?

CONSTANTÍ: No, no és un cuplet. Saps que el meu esperit no m'hi porta. És un poema que...

ROSALITA: Has escrit un poema?

CONSTANTÍ: No, no l'he escrit jo, no en sabria... L'ha escrit un amic meu. Vam estudiar medicina plegats...

ROSALITA: És veritat, que ets metge!

CONSTANTÍ: No, no ho sóc.

ROSALITA: Perquè ets hipocondríac.

CONSTANTÍ: No sóc hipocondríac, només estic pendent de la meva salut, com hauries de fer tu, perquè...

ROSALITA: En qualsevol cas, et vas posar a estudiar massa tard. Però aquest amic teu, és metge o poeta?

CONSTANTÍ: Està ingressat en un sanatori...

ROSALITA: Poeta, llavors.

CONSTANTÍ: De tant en tant m'envia algunes de les coses que escriu. I... bé, ahir em va arribar una carta seva amb un poema i, en llegir-lo... no sé, em va venir una música al cap que em va fer pensar en això que estem fent...

ROSALITA: En els cuplets guarros?

CONSTANTÍ: No, exactament.

ROSALITA: Ja no té gaire sentit, Constantí... Ja estan a tocar de Barcelona i és qüestió de dies...

CONSTANTÍ: Sí... per això.

ROSALITA: No t'entenc.

CONSTANTÍ: Té.

Li dóna la cançó. La Rosalita se la mira per damunt. Li ve una emoció, però la conté i intenta frivolitzar.

ROSALITA: No és gens del meu estil!

CONSTANTÍ: No volies fer una cosa diferent?

ROSALITA: El món s'acaba i tu et poses a fer cançonetes carrinclones!

CONSTANTÍ: Trobes que és carrinclona?

ROSALITA: Sí, una mica.

CONSTANTÍ: Jo trobo que és perfecta per a tu.

En Constantí s'asseu al piano i comença a tocar.

CONSTANTÍ: Mira, fa així...

ROSALITA: Molt bonica...

CONSTANTÍ: Pots seguir la partitura?

ROSALITA: És clar que la puc seguir!

CONSTANTÍ: No m'ho crec.

ROSALITA: Doncs no t'ho creguis.

CONSTANTÍ: És impossible desafiar-te.

ROSALITA: Això és el que et sembla a tu.

La Rosalita, després de dir això, amb tot el pes dels seus actes, comença a cantar llegint del paper que li ha donat en Constantí. L'emoció és continguda, discret i fràgil.

ROSALITA:

Ara que el braç potent de les fúries aterra
la ciutat d'ideals que volíem bastir,
entre runes de somnis colgats, més prop de terra,
Pàtria, guarda'ns: - la terra no sabrà mai mentir.

Entre tants crits estranys, que la teva veu pura
ens parli. Ja no ens queda quasi cap més consol
que creure i esperar la nova arquitectura
amb què braços més lliures puguin ratllar el teu sòl.

El telèfon es posa a sonar. La Rosalita para de cantar. Després s'atura en Constantí. El telèfon segueix sonant. La Rosalita no es mou.

ROSALITA: M'hi haig de posar.

CONSTANTÍ: Doncs contesta.

La Rosalita va darrere la paret/tul i despenja el telèfon. En Constantí, escolta.

ROSALITA: Bona tarda, digui'm? (...) Hola. Estoy ensayando, ahora no puedo hablar. (...) Y no puedes llamarme mañana? (...) Eso ya te lo he dicho antes. (...) En la plaza del Sortidor. (...) Sí, Blasco de... (...) Qué papel? (...) El documento... Y tiene que ser ahora? (...) Qué necesitas? (...) Ya lo sabes: Rosalita Lulú. (...) Por qué el de verdad? (...) Maria Rosa Serradesanferm Bosch. (...) No, no te lo voy a deletrear. (...) S-e-r-r-a-d-e-s-a-n-f-e-r-m y B-o-s-c-h (...) No, no es Bosch

(pronunciant la ch castellana) (...) Sí, en castellano sería así, pero no es... (...)
Pronúncialo como quieras. Ya puedo colgar? (...) Buenas noches.

La Rosalita penja. Es queda uns segons davant el telèfon i, després, torna a la sala d'assaig.

En Constantí la mira entrar sense dir res. La Rosalita sap que ho ha sentit tot, però torna a agafar la partitura de la cançó.

ROSALITA: Demà ja t'ho explicaré, però ara, si no t'importa, voldria acabar de cantar la cançó.

En Constantí, després d'un petit silenci, reprèn la música i la Rosalita l'acaba de cantar.

ROSALITA:

Qui pogués oblidar la ciutat que s'enfonsa!
Més llunyana, més lliure, una altra n'hi ha, potser,
que ens envia, per sobre d'aquest temps presoner,

batecs d'aire i de fe. La d'una veu de bronze
que de torres altíssimes s'allarga pels camins,
i eleva el cor, i escalfa els peus dels pelegrins.

Acaben de cantar la cançó. En Constantí mira a la Rosalita, però ella no aixeca la vista.

Fosc.

QUADRE 7

24 de gener de 1939

S'obre el llum. L'espai buit. Poc després, entra la Rosalita amb una ampolla de xampany i dues copes. Ho deixa tot a sobre la taula. Està nerviosa; intenta que l'espai, ella, les copes..., tot, transmeti una sensació de normalitat i celebració. Seu, obre i tanca la tapa del piano, col·loca la banqueteta, deambula...

Arriba en Constantí sense fixar la mirada enlloc:

CONSTANTÍ: Bona tarda.

Seu al sofà sense treure's ni el barret ni l'abric.

ROSALITA: No estaràs més còmode sense el barret?

En Constantí se'l treu i el deixa sobre el sofà. La Rosalita s'apropa i l'hi agafa.

ROSALITA: Si et deixes l'abric posat, tindràs fred en sortir al carrer.

CONSTANTÍ: Me'l deixaré posat, gràcies.

ROSALITA: Però aquí dins s'està calentet, no trobes?

En Constantí no contesta. La Rosalita deixa el barret al penjador i torna per asseure's a la butaca.

ROSALITA: Et preguntaràs què fa aquesta ampolla de xampany damunt la taula.

En Constantí no hi havia reparat. Mira l'ampolla i les copes. No diu res.

ROSALITA: Avui celebrarem que he salvat el teatre.

CONSTANTÍ: Delatant a l'Apolonio Ribes?

ROSALITA: L'Apolonio és un fill de puta, però això ja fa temps que ho saps. Com tothom! A ell tant li és la República o el feixisme! Tothom sap que es va quedar a les files republicanes per no sé quina que li havia fet al bisbe i aquest l'havia apuntat a la llista negra. Va dient que ha posat tots els seus diners a la causa, fent-se l'heroi, quan, el que realment ha fet, ha estat salvar el coll. Però ja et dic jo que l'Apolonio ha guardat un bon grapat de diners per quan marxi cap a França.

CONSTANTÍ: Ja no crec que sigui a temps de marxar.

ROSALITA: No em vulguis fer sentir malament! A quantes noies hem tingut aquí amb un ull blau per culpa seva? No en té prou amb follar-se-les, també els hi ha de rebentar el cos de tant en tant! I tots aquests diners que té, d'on creus que els ha tret? De robar-los enganyant i explotant a tothom. I més d'una ganivetada nocturna l'ha encarregat el bo de l'Apolonio. He salvat el teatre venent el cul de l'Apolonio i sense sentir cap remordiment perquè ell sí que ens hagués traït a tots, si hagués tingut l'oportunitat!

CONSTANTÍ: D'això es tracta!

ROSALITA: De què es tracta?

CONSTANTÍ: No et facis la beneïta, Rosalita!

ROSALITA: Ni ho sóc ni m'ho faig.

CONSTANTÍ: I la Pilarica, no és amiga teva!

ROSALITA: No només és amiga meva, és la meva filla artística! I, perquè ho sàpigues, també ho he fet per ella. Així s'alliberarà d'aquest fastigós! El que arriben a fer algunes per dues pessetes!

CONSTANTÍ: Però si l'has deixat amb el cul a l'aire! És a ella, a qui l'Apolonio va a visitar a la plaça del Sortidor.

ROSALITA: Però l'agafaran abans! Ni tan sols els hi he dit què hi va a fer a la Plaça.

CONSTANTÍ: Segur que han pensat que hi va a comprar pipes, oi?

ROSALITA: No tens cap dret a jutjar-me! A veure, què has fet tu a la vida per anar donant lliçons? Res! Estar-te davant un piano i continuar el que ja feia el teu pare. I, si hem de ser sincers, sense el seu talent ni la seva gràcia. I quan et falten diners, et vens una casa o un terreny i ja està. No tens ni idea de què va la vida, però no dubtes en acusar-me de traïdora!

Silenci

ROSALITA: Creus que també detindran a la Pilarica?

CONSTANTÍ: No, perquè avui he anat a visitar-la i li he dit que marxés.

ROSALITA: A ell també li has dit?!

Silenci

ROSALITA: M'has condemnat! Si hi van i no el troben, vindran a buscar-me...

CONSTANTÍ: A l'Apolonio no li he dit res. Però encara hi som a temps de dir-li.

ROSALITA: Vols salvar a aquest porc? I nosaltres què? Hauríem de marxar i, aleshores, oblida't del teatre, de la teva cançoneta cursi..., de tot! L'Apolonio és un merda, un fill de puta! Els rojos el tenen protegit perquè els té amenaçats!

CONSTANTÍ: I per què creus que els nacionals el volen?

ROSALITA: Pel projecte cultural del règim... Però, ja em diràs, si és un director nefast! El pitjor director del món! Però pensa en això: Ell estarà fent obres de merda per a en Franco però nosaltres tindrem aquest racó i podrem seguir fent les nostres coses. Començarem amb una cosa lleugera i convencional, perquè estiguin contents, però, a la següent, hi posarem cullerada i, a la següent, més cullerades encara... Aquesta és una manera de resistir. Anirem dient que sí però, després, farem la nostra... Això durarà quatre dies, Constantí.

CONSTANTÍ: Saps que el primer que farà l'Apolonio és delatar a tothom, oi? Perquè això és el que fan els fills de puta i ells, això, també ho saben, molt millor que tu i que jo junts. Creus que han muntat tot aquest sidral només per tenir a l'Apolonio Ribes al capdavant del Glorioso projecte cultural de la una grande y libre España?

Silenci

CONSTANTÍ: Avisem-lo i marxem.

ROSALITA: Ara es veu tot molt negre, però millorarà. Hem de cedir una mica i, després, aconseguir el que volem.

CONSTANTÍ: Tothom està marxant, la ciutat està a punt de caure.

ROSALITA: A on vols que anem?

CONSTANTÍ: A França. Després podríem anar a Amèrica...

ROSALITA: No podem marxar, ens morirem de gana! Qui punyetes som, tu i jo? Qui coneix a la Rosalita Lulú i a en Constantí Canals? Si tinguéssim vint anys, encara! Ningú ens voldrà ni a París ni a Amèrica i, si marxem, perdrem el poc que ens queda: el teatre, els terrenys, les cases... Serem uns rodamóns.

Silenci.

ROSALITA: Queda't amb mi. Tot acabarà posant-se al seu lloc, ja ho veuràs.

Silenci.

So de les bombes, d'algun tret...

Com si el dia comencés a caure, l'escenari queda en penombra.

En Constantí s'aixeca, es treu l'abric i el penja. Seu al piano i comença a tocar el cuplet "La pulga". La Rosalita s'aixeca i la comença a cantar.

QUADRE 8

Del quadre 7 al 8 no hi ha fosc, només un canvi de llum mentre ells dos segueixen cantant i tocant.

Desapareix el so de bombes i trets.

La Rosalita va al davant de l'escenari, adreçant-se al públic.

Ara és un xou en directe, no un assaig. Ella pot tenir un canó de llum il·luminant-la. Continuat cantant.

Acaba de cantar el cuplet. Sentim uns forts aplaudiments, bravos... Ella saluda amb una complaença forçada.

En Constantí s'aixeca, ella es gira; tots dos es queden mirant. Ell fa un gest de comiat amb el cap, s'apropa al penjador, es posa l'abric, el barret i marxa.

La Rosalita torna a mirar al públic, visiblement emocionada, i comença a cantar, sense el piano, una copla: "Y sin embargo, te quiero".

FOSC

FINAL